

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
2.DAİRE KARARI

Başvuru Numarası : -
Toplantı Tarihi/Sayısı : 28.12.2023/40
Karar Numarası : 2023/1153
Başvuran : M. Y. S.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : Diyarbakır E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuranın eğitim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran başvuru dilekçesinde özetle; tutuklandıktan sonra belirli bir süre sınavlara giremediğini, üçüncü sınıf stajı ile dördüncü sınıf ilk dönem ders kaydını yapamadığını iddia etmektedir.

3. Muhatap Diyarbakır E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte özetle;

a. Kuruma 28/5/2021 tarihinde tutuklu gelen başvuranın 10/6/2021 tarihinde verdiği dilekçe ile Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Dekanlığından okuduğu bölüme dair staj talebinde bulunduğu, 26/6/2021 tarihli yazı ile Üniversiteden gelen yazının başvuruna iletildiği, ilgili yazıda “*Stajların; ödevlerin, projelerin, raporların vb. şekillerde yapılabileceği bununla birlikte zorunlu hallerde birimlerin ilgili kurul kararı ve senato onayıyla yüz yüze uygulamalı olarak yapılabileceği, yüz yüze yapılması durumunda öğrencinin yazılı onayının alınmasına oy birliği ile karar verildiği, öğrencinin staj dersini uzaktan ödev olarak yapabildiğinin*” ifade edildiği, Dekanlığın yazısının tutukluya tebliğ edilerek Kurumun bilgisayar sınıfında İzmir Ege Üniversitesi internet sayfası bünyesinde ödev araştırmaları yapabileceği ve talebi olması halinde Eğitim Kurulu tarafından karar verilebileceği yönünde bilgilendirme yapıldığı,

b. Başvuranın 7/10/2021 tarihli Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığına yazdığı dilekçede eğitim ve öğretimine devam ettiğini ve bu süre zarfında tutuksuz yargılanma talebinde bulunduğunu beyan ettiği, aynı tarihte Kurum kütüphanesine çıkarılan başvuranın dersleri hakkında bilgi aldığı,

c. Başvuranın 29/11/2021 tarihinde İzmir Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Dekanlığına hitaben yazdığı dilekçe ile staj yapma talebini yinelediği,

ç. İzmir Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Dekanlığı Öğrenci İşleri Başkanlığı tarafından gönderilen ve “*Üçüncü sınıf sonunda yapılacak olan staj uygulamasının 2021-2022 eğitim öğretim yılında yüz yüze yapılacağı; takvimin ilerleyen tarihlerde ilan edileceği*” ifadelerinin yer aldığı 13/12/2021 tarihli yazısının başvuruna tebliğ edildiği,

d. Başvuranın 10/12/2021 tarihli dilekçesinde; kendisinin ceza infaz kurumunda bulunduğunu, staj

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

konusunda üniversitenin nasıl ve ne şekilde yol izleneceğini belirtmediğini, ödev konusu ve ödevlerin nasıl yollanacağını açıklığa kavuşturulmadığını ifade ettiği,

e. Eğitim Kurulu Başkanlığının 7/12/2021 tarihli yazısı ile başvuranın Kurum kütüphanesinde bulunan UYAP'a bağlı bilgisayarda İzmir Ege Üniversitesi internet sayfasında Kurum personeli gözetiminde haftanın salı ve çarşamba günleri 13.30-15.00 saatleri arasında staj ödevini takip etmesi ve hazırlaması için güz dönemi olan 13/2/2022 tarihine kadar Kurum kütüphanesinden yararlanmasına oy birliği ile karar verildiği, Kurum personeli tarafından başvurana gerekli bilginin 7/12/2021 tarihinde verildiği ancak başvuranın Kurum kütüphanesinde bulunan bilgisayardan faydalanmak istemediğini beyan ettiği,

f. 30/12/2021 tarihinde İzmir Ege Üniversitesinin internet sitesine giriş yapıldığı, başvuranın aldığı dersler ve akademik takvim hakkında bilgi edinilerek başvurana konuya ilişkin aynı gün bilgilendirme yapıldığı,

g. Ayrıca, İzmir Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik bölümü öğrencisi olan başvuranın verdiği dilekçe ile Kurumun bilgisayar sınıfında üniversite tarafından kendisine tebliğ edilen uzaktan staj ödevini yapmak istediğini beyan etmesi üzerine; İdare ve Gözlem Kurulu tarafından başvuranın Kurum personelinin gözetiminde, haftanın salı ve çarşamba günleri saat 13.30-15.00 arasında Kurum kütüphanesinden staj ödevini takip etmesi ve hazırlaması için güz dönemi olan 13/2/2022 tarihine kadar yararlanmasına karar verildiği,

ğ. Kurumda tutuklu bulunan başvuranın 15/2/2022 tarihinde tahliye olduğu belirtilmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

4. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "*Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı*" başlıklı 17'nci maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz. Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz. (...)"

5. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "*Kurumun görevleri*" başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (1) bendinde; "*İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol (OPCAT) hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması olarak görev yapmak.*", (1) bendinde; "*Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek*" Kurumun görev alanları arasında düzenlenmiştir.

6. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "*Ön incelemenin yapılması*" başlıklı 48'inci maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"(1) Kuruma yapılan başvurular, inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulur ve sonucunda; a) Kurumun görev alanına girip girmediği, (...) yönlerinden incelenir."

7. Mezkûr Yönetmelik'in "*Gerekçeli kabul edilmezlik kararı*" başlıklı 67'nci maddesi şöyledir:

"(1) Ön inceleme aşamasında, başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığı, başvurunun hakkın kötüye kullanımını teşkil edip etmediği, ayrımcılık yasağı ihlalinin kaynaklanan bir zararın bulunup bulunmadığının tespiti açısından incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi kararlaştırılan başvurularla ilişkin esas inceleme ve araştırma aşamasında söz konusu koşulları taşımayan başvurularla ilgili

gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir. (2) Ön inceleme aşamasında incelenbilir bulunan ya da incelenebilirliği esasla birlikte incelenmesi ve araştırılması kararlaştırılan başvuruların 48 inci maddede belirtilen gerekli koşulları taşımadığının anlaşılması halinde de bu başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir.”

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

8. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

9. Başvurunun esas incelemesi yapılmadan önce Kurumun, OPCAT hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması görevi açıklanmalı ve başvuru konusunun bu kapsamda kalıp kalmadığı değerlendirilmelidir.

10. 6701 sayılı Kanun'un genel gerekçesinde ulusal önleme mekanizması görevinin kapsamı; özgürlüklerinden mahrum bırakılan kişilerin alıkonuldukları ceza ve tutukevleri, kamplar, bakım merkezleri gibi yerlerde işkence ve kötü muamele vakalarının yaşanmaması amacıyla bu yerlere yönelik izleme, inceleme, denetleme, değerlendirme ve raporlama faaliyeti şeklinde açıklanmıştır.

11. OPCAT'in 19'uncu maddesi uyarınca ulusal önleme mekanizmaları; özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin işkence ve diğer zalimane, gayriinsanî veya küçültücü muamele veya cezaya karşı korunması amacı ile bu kişilere yönelik tutumu düzenli olarak izlemek, sonucunda hazırlanacak raporlarda özgürlüklerinden yoksun bırakılmış kişilere yönelik muamele ve koşulların iyileştirilmesi ve işkence ve diğer zalimane, gayriinsanî ya da onur kırıcı muamele ya da cezanın önlenmesi için Birleşmiş Milletlerin ilgili normlarını dikkate alarak ilgililere tavsiyelerde bulunmakla yetkilendirilmiştir.

12. Ulusal önleme mekanizmaları işkence ve kötü muamelenin önlenmesine yönelik proaktif çalışmalar yürütmektedir. Ulusal önleme mekanizması kapsamında alıkonulma yerlerine yapılan ziyaretlerin ana amacı, özgürlüğünden mahrum bırakılanlara yönelik muamele ve alıkonulma koşullarının izlenmesini ve raporlanmasını gerektirmektedir.

13. Somut olayda başvuran tutuklandıktan sonra üniversite eğitimi kapsamında sınavlara gidemediğini, dördüncü sınıf ilk dönem kaydını yaptıramadığını iddia etmektedir.

14. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) Ek 1 No.lu Protokol'ün 2'nci maddesine göre; *“Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz. Devlet, eğitim ve öğretim alanında yükleneceği görevlerin yerine getirilmesinde, ana ve babanın bu eğitim ve öğretimin kendi dini ve felsefi inançlarına göre yapılmasını sağlama haklarına saygı gösterir.”*

15. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), başvuranın, cezaevindeyken eğitimine devam etmesine izin verilmemesi iddiasını AİHS Ek 1 No.lu Protokol'ün 2'nci maddesi kapsamında incelemiştir (AİHM, *Velyo Veleve/Bulgaristan*, B. No: 16032/07, 27/5/2014.).

16. Anayasa Mahkemesi (AYM) de ceza infaz kurumunda tutuklu olarak bulunan başvuranın kayıtlı olduğu üniversitenin bir sınavına götürülme talebinin reddedilmesini eğitim hakkı bağlamında incelemiştir (AYM, *Gökhan Erol*, B. No: 2020/4987, 12/1/2023.).

17. Ayrıca, AYM, ceza infaz kurumunda bulunan başvurucunun internet yoluyla üniversite derslerine ve sınavlarına katılma talebinin reddedilmesi nedeniyle eğitim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkin yaptığı incelemede Anayasa'da ve Sözleşme'de öngörülmemiş olmasına rağmen 5275 sayılı Kanun'la tutuklu ve hükümlülerin eğitim hakkı yönünden sağlandığı anlaşılan bu imkânın, ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz

sonuçları ve ceza infaz kurumlarının olanakları çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiğinin açık olduğunu, nitekim idarenin de çıkardığı düzenleyici işlemlerle söz konusu gereklilikleri dikkate alarak tutuklu ve hükümlülerin eğitim ve iyileştirme kapsamında kabul edilen faaliyetlerden ne şekilde yararlanabileceğini yani devletin bu konudaki pozitif yükümlülüklerini ayrıntılı bir şekilde düzenlediği, özellikle internet imkânı konusunda da Anayasa ve Sözleşme'de devlet yönünden herhangi bir yükümlülük öngörülmediği göz önüne alındığında idarenin bu konuda oldukça geniş bir takdir yetkisine sahip olduğunun anlaşıldığını belirtmiştir (AYM, Mehmet Al, B. No:2021/6664, 6/10/2021.). Bu bağlamda, başvuranın iddialarının eğitim hakkı kapsamında kaldığı değerlendirilmektedir.

18. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinde; insan hakları ihlallerini resen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görevleri arasında sayılmıştır. Bu alanlar dışında genel insan hakları ihlali iddiaları kapsamında Kuruma başvuru inceleme yetkisi verilmemiştir. Dolayısıyla, başvurunun salt alıkonulma yerinden yapılmış olması ulusal önleme mekanizması görevi kapsamında incelenmesi için yeterli bulunmamaktadır.

19. Başvurunun inceleme aşamasında, Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 15/2/2022 tarihinde başvuranın tahliyesine karar verildiği bilgisine ulaşılmış olmakla birlikte başvuranın eğitim hakkına ilişkin mezkûr iddiası yukarıda yer alan mevzuat hükümleri ve içtihatlarla birlikte ele alındığında; başvurunun Kurumun ulusal önleme mekanizması görevi kapsamına girmediği anlaşılmış olup başvuranın mezkûr iddialarının Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 48'inci ve 67'nci maddeleri uyarınca kabul edilmez olduğu değerlendirilmiştir.

V. KARAR

A. Başvurunun KABUL EDİLMEZ OLDUĞUNA,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

28/12/2023 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dr. Burhan ERKUŞ
Üye

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Üye

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Üye

e-imzalıdır

Ünal SADE
Üye